

ANMELDELSER

LAURA GILLIAM: De umulige børn og det ordentlige menneske. Identitet, ballade og muslimske fællesskaber blandt etniske minoritetsbørn. Århus: Aarhus Universitetsforlag 2009. 479 sider. ISBN 978-87-7934-382-5. Pris: 398 kr.

Hvordan forklares forskellene mellem etniske minoritets elever og etnisk danske elever i den danske folkeskole i Danmark? Er forklaringen kulturelle forskelle? Hvilken rolle spiller skolens opbygning og funktion? Hvilken rolle spiller lærerne? Og hvad med eleverne selv? Med bogen *De umulige børn og det ordentlige menneske*, som er udgivet på baggrund af Laura Gilliams ph.d.-afhandling fra 2006 af samme navn, giver Gilliam et analytisk skarpt bud på disse spørgsmål og et indblik i et komplekst forskningsfelt i Danmark – integration af etniske minoritets elever i den danske folkeskole.

Gilliam har lavet feltarbejde på en skole i København, som hun i bogen kalder Sønderskolen, hvor elevsammensætningen udgøres af 40 procent etniske minoritets elever og 60 procent etnisk danske elever. Gilliam følger den samme klasse i to omgange. Første gang på det tidspunkt, hvor eleverne går i 4. a, og anden gang, hvor eleverne går i 6. a.

Gilliam forholder sit empiriske materiale til en bred vifte af antropologisk og samfundsfaglig teori gennem hele bogen. Særlig den første del af bogen er teoritung, i den forstand at Gilliam beskriver flere teoretiske vinkler på det empiriske materiale, og læseren bliver introduceret til en bred vifte af nationale og internationale forskere.

I bogens første kapitel belyses identitet, kulturelle former og fællesskaber teoretisk. Fokus er på børnene og på, hvordan social identitet konstrueres og forhandles i skoleinstitutionen, og på skolens særlige betydning for børns identitetskonstruktion. Her trækker Gilliam særligt på Bourdieu, men inddrager også Hall, Jenkins, Bauman, Bakhtin m.fl.

I del 2, kapitel to, tre og fire, introduceres skolen og den særlige kontekst, som folkeskolen udgør i Danmark. Gilliams diskussion af kulturelle former i skolen viser et bredt teoretisk overblik og giver en værdifuld indsigt for alle, der interesserer sig for forskning i folkeskolen. I kapitel tre analyserer Gilliam, hvordan kultur optræder i en skolekontekst og diskuterer forskellige bidrag til teorier om kulturbegrebet, blandt andet det traditionelle essentialistiske kultur-

begreb, multikulturalisme og en humanistisk lighedstænkning repræsenteret ved Unni Wikan. Fokus holdes på den specifikke skolekontekst og den måde, lærerne benytter og italesætter kultur på, og resultatet er to fine kapitler, der både tilfredsstillende spørgsmål og lægger op til ny nysgerrighed.

Gilliams vinkel på skolekonteksten kan formentlig virke nærmest provokerende på nogle, fordi hun anskuer skolen fra nye vinkler og bryder med selvfølgelige forståelser af, hvem der er de dygtige elever i skolen og hvorfor. I kapitel fire fokuserer Gilliam på de tosprogede elever og skolens problematisering af etniske minoritets elever og på, hvordan denne problematisering italesættes og forklares af både børn og voksne på skolen.

Overordnet viser anden del af bogen, hvordan skolen er et udpræget dansk sted, og hvordan den danske kulturelle dominans gør det svært for etniske minoritets elever, særligt etniske minoritets drenge, at passe ind. Gilliam viser, hvordan idealerne for det ordentlige menneske i skolen bliver lig med det danske og de etniske danske elever og derved ikke bliver en opnåelig kategori for de etniske minoritets elever.

Del 3, kapitel fem til otte, handler om bogens primære informanter, nemlig børnene i 4. a/6. a på Sønderskolen. Gilliam diskuterer, hvordan national og religiøs identitet spiller en rolle i børnenes identitetsforståelse, fællesskabsfølelse og dannelse af venskaber. Herunder diskuteres den muslimske identitet særskilt, fordi den viser sig at være en vigtig kategori. Gilliam sammenstiller her den danske og den muslimske identitet og forholder samtidig disse kategorier til køn og viser således den kompleksitet, der er på spil for hvert enkelt barn og lærer i en dansk folkeskole.

I bogens sidste og næsten 100 sider lange kapitel diskuteres det, som Gilliam benævner ballademageridentiteten. Her indsnævrer hun feltens hovedpersoner yderligere og fokuserer på de etniske minoritets drenge i 4. a/6. a. Hun analyserer, hvordan etniske minoritets drenge ender i en kategori som ballademagere som et resultat af manglende kulturel kapital og en modidentifikation til de privilegerede elever. Gilliam viser, hvordan de etniske minoritets børns identitetserfaringer i skolen bliver, „at deres tosprogede dansk konnoterer dumhed, at udlændinge og muslimer ikke er dygtige og gode elever, men derimod børn, der laver ballade og uro i klassen i modsætning til danskerne“ (s. 437). Hun konkluderer, at man i stedet for at betragte de etniske minoritets drenges opførsel som irrationel og ufornuftig bør se den som social agens, hvor de kompetent og dygtigt navigerer i drengenes fællesskab og placerer sig i det sociale fællesskab i skolen på deres egne præmisser. Det er en værdifuld diskussion, som bestemt vil skabe debat i både praksismiljøerne og forskningsverdenen i uddannelsesfeltet i Danmark.

Gilliam viser, hvordan den danske folkeskoles udformning og praksis ikke harmonerer med ønsket om øget integration. I konklusionen skriver hun: „Skolens

integrationsopgave og lærernes intentioner om ikke at gøre forskel langs etniske skel synes i stor udstrækning at strande på skolens institutionelle logikker og den praksis, de foranlediger hos børn og lærere i skolen“ (s. 433). Yderligere viser hun, at ballade ikke kan forklares med en særlig etnisk kultur, fordi der ikke findes én etnisk kultur i skolen, men også fordi modstand mod skolen eksisterer i andre samfund og til andre tider. Ballade er derfor snarere en praksisform, der eksisterer som en institutionslogik for børnene.

Overordnet formår Gilliam på fin vis at skildre den kompleksitet, der kendetegner skolefeltet i Danmark, både empirisk og teoretisk. Bogen er dog for lang, og det kan betyde, at dens gode budskaber går tabt i den teoretiske kompleksitet. Når det er sagt, er niveauet og detaljeringsgraden i Gilliams teoretiske overblik en belønning i sig selv, når man er kommet igennem den teoritunge første og anden del, og man læser beriget videre til den mere empirisk baserede del af bogen.

Bogen er et solidt bidrag til den antropologiske forskning om etniske minoritetsbørn i det danske uddannelsessystem og tør give udfordrende og provokerende konklusioner om den folkeskole, som de fleste kender og har en holdning til, og som samtidig er et varmt politisk emne i nutidens danske samfund.

*Gry Ellegaard Thorsen
Cand.scient.anth.
Care Perú, Peru*

KIRSTEN HASTRUP (red.): Mellem mennesker. En grundbog i antropologisk forskningsetik. København: Hans Reitzels Forlag 2009. 432 sider. ISBN 978-87-412-5329-9. Pris: 425 kr.

Der er mange gode grunde til at lægge mærke til udgivelsen af en bog om antropologisk forskningsetik i Danmark. Etik er ingenlunde et nyt emne inden for faget, det har blot savnet skriftlighed. Jeg husker engang i midten af 1960'erne, hvor der på Institut for Etnologi og Antropologi, Københavns Universitet, blev diskuteret et forslag om et etisk kodeks, som antropologer skulle underskrive, på samme måde som læger afgiver lægeløfte ved kandidateksamen. Formålet var herigennem at forpligte antropologen til at beskytte de undersøgte mennesker mod utilsigtede skadevirkninger, opstået blandt andet gennem feltarbejde og publicering.

Modsat moral udgør etik en flerhed, der udformer en mængde forskellige faglige rum. Med henvisning til det vanskelige i at finde en dækkende formulering for forskningens mangesidighed afstod man således fra at vedtage et etisk kodeks, idet man dog fortsatte med at betragte beskyttelse af og forsvar for de undersøgte folk som antropologiske kerneværdier, hvor beskrivelsens præcision